

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджуються шляхи забезпечення фінансової безпеки підприємства. Розглянуто сутність цього поняття, охарактеризовані фактори, що впливають на стан фінансової безпеки, а також визначено складові механізми забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансовий механізм, забезпечення фінансової безпеки, загроза, фінансово-господарська діяльність.

Постановка проблеми. Ринкова система господарювання зумовила значні зміни умов і принципів діяльності підприємств. Поруч із елементами її позитивної структурної перебудови триває загострення економічних проблем господарювання, серед яких можна виділити обмеженість ресурсів та відсутність досвіду управління ними, конфліктність інтересів, недостатня стабільність, суб'єктивність пріоритетів та невідповідність фінансових рішень можливостям підприємств. Рух їх грошових потоків визначається нині не тільки об'єктивними економічними реаліями, але й суб'єктивними діями зовнішніх чинників, що вимагає значних зусиль з боку підприємств для забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки та ефективності функціонування.

Подолання зазначених причин зумовлює необхідність дослідження шляхів забезпечення фінансової безпеки підприємств, які б дозволили ефективно управляти фінансами підприємств в умовах загрози неплатоспроможності, перерозподіляти обмежені ресурси для ефективного їх використання, та слугували засобом захисту майнових прав власників. Важливість окресленої проблематики та необхідність її вирішення складає вагомий аргументи на користь актуальності теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий внесок у розробку фундаментальних основ фінансової безпеки підприємств зробили зарубіжні економісти А. Берле, О. Вільямсона, М. Дженсена, Р. Коуза, В. Меклінга, К. Мерфі, Г. Мінза, Г. Шиназі, Ю. Благова, Ш. Валітова, Д. Волкова, І. Івашковської, В. Катькала, Є. Олійникова, Г. Пирогова. Вагомий внесок у розробку теоретичних та прикладних питань фінансової безпеки зробили також такі вітчизняні вчені як: О. Барановський, Д. Баюра, І. Бланк, М. Бутко, О. Василик, К. Горячева, Л. Грицина, І. Д'яконова, М. Єрмошенко, І. Івасів, О. Костюк, Т. Кузенко, А. Кузнецова, Д. Леонов, Т. Момот, В. Москаленко, В. Мунтян, М. Мурашко, О. Пластун, Н. Сабліна та ін.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Враховуючи важливість напрацювань у теоретико-методологічній базі фінансової безпеки підприємств, варто відзначити, що окремі теоретичні, методичні аспекти залишаються недостатньо розробленими, переважає фрагментарний аналіз та вибіркового підходу щодо висвітлення окремих аспектів її забезпечення. Зокрема, нема єдиного узгодженого підходу щодо визначення фінансової безпеки підприємства, потребують

систематизації показники оцінки її рівня, особливої уваги заслуговує побудова цілісної системи її фінансового забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження виступають теоретичні аспекти формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах господарювання.

Викладення основного матеріалу. Формування і практична реалізація відповідного механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства передбачають, перш за все, з'ясування суті цього поняття, визначення факторів, що впливають на стан фінансової безпеки, дослідження взаємопов'язаності окремих складових цієї досить складної за будовою економічної категорії.

Так, К.С. Горячева, аналізуючи сутність даної категорії, пропонує визначення фінансової безпеки підприємства як фінансового стану, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [4, с. 66].

З. М. Васильченко, І. П. Васильченко стверджують, що фінансова безпека підприємства – це і є сама захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин [3, с.37].

М. Ю. Погосова, В. С. Лебедева акцентують увагу на тому, що фінансова безпека підприємства – це складова економічної безпеки підприємства, яка являє собою такий стан підприємства, що забезпечує оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; дозволяє самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію, ідентифікувати небезпеки та загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення[8].

В. В. Шелест вказує на те, що фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок оптимального залучення майна, переданою установниками в управління в довгостроковому періоді [10, с. 182].

На думку А.В. Гукової та І.Д. Анікіної, сутність фінансової безпеки підприємства полягає в здатності підприємства самостійно розробляти й проводити фінансову стратегію, відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного й конкурентного середовища, тобто фінансова безпека являє собою такий стан підприємства, що дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; здатна протистояти існуючим і виникаючим небезпекам, що прагнуть завдати фінансової шкоди підприємству або змінити всупереч бажанню структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень; захищає фінансові інтереси власників підприємства [5, с. 101].

Л. С. Мартюшева пропонує визначати фінансову безпеку підприємства як кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його зростання в поточному і перспективному періодах [7, с. 179].

Відповідно до об'єкта визначення О.І. Барановський дає визначення фінансової безпеки страхових компаній як такого рівня забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дозволив би їм забезпечувати своє ефективне функціонування й у разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки своїх клієнтів” [1, с. 272-273]. На наш погляд фінансова безпека не повинна обмежуватись лишень рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, а повинна охоплювати всі інші складові фінансово-економічної діяльності підприємств.

Найбільш комплексний підхід до визначення поняття «фінансова безпека підприємства подає І.А. Бланк. Під фінансовою безпекою підприємства розглядається як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характерів, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах. Автором виокремлено такі характеристики фінансової безпеки:

- є основним елементом системи його економічної безпеки, в загальному складі елементів економічної безпеки;

- є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, що в комплексі відображають рівень його фінансової захищеності;

- об'єктом забезпечення фінансової безпеки є сформована система пріоритетних фінансових інтересів підприємства, що потребують захисту в процесі фінансової діяльності;

- важливим цільовим спрямуванням системи фінансової безпеки підприємства є створення необхідних фінансових передумов стійкого зростання підприємства в поточному і перспективному періодах;

- основою формування фінансової безпеки підприємства є ідентифікована система реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру його фінансовим інтересам;

- система фінансової безпеки конкретного підприємства припускає диференційований рівень кількісних і якісних параметрів захищеності фінансових інтересів;

- фінансова безпека підприємства є системою, що забезпечує стабільність вадливих фінансових пропозицій розвитку підприємства, які формують захищеність його фінансових інтересів [2].

Отже підсумовуючи вище згадані підходи науковців до визначення суті досліджуваної економічної категорії, під фінансовою безпекою підприємств ми повинні розглядати здатність підприємницьких структур ефективно і стабільно здійснювати свою фінансово-господарську діяльність, оптимально використовувати фінансові ресурси через використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру та забезпечити нівелювання впливу негативних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Одночасний вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на фінансово-господарську діяльність загрожуватиме фінансовій безпеці підприємств.

Зовнішні чинники, як правило, не залежать від підприємницької діяльності. До них належать фактори, пов'язані зі загальною економічною ситуацією, з рівнем інфляції, з специфікою окремих товарних ринків, впливом природних, географічних, транспортних і науково-технічних умов на виробництво і реалізацію продукції. На зовнішні чинники підприємства не мають змоги впливати, або цей вплив дуже слабкий, оскільки вони зумовлені макроекономічними, політичними, демографічними процесами та посиленням міжнародної конкуренції і науково-технічного прогресу. Відповідно ці чинники визначають зовнішні умови діяльності підприємницьких структур.

Внутрішні чинники, такі як зростання дебіторської заборгованості, дефіцит власних оборотних коштів, неефективність фінансових вкладень, послаблення договірної дисципліни, несвоєчасне оновлення асортименту товарної продукції безпосередньо залежать від організації роботи на самому підприємстві. У цьому контексті особливої уваги заслуговують чинники, що впливають на зв'язки підприємства з постачальниками і покупцями, кредиторами та інвесторами. Порушення постачальниками своїх зобов'язань, несвоєчасне виконання ними умов угод можуть стати причинами збоїв у виробничому процесі, простоїв устаткування, а отже, зменшення обсягів випуску продукції і недоотримання виручки. Кредитори, які передчасно вимагають повернення коштів або

змінюють умови кредитного договору, також підривають виробничу діяльність підприємств. З іншого боку, покупці, які вчасно не розраховуються за відвантажену продукцію і отримують таким чином кредит без згоди позичальників, у свою чергу, провокують неплатоспроможність на підприємствах. Таким чином, низький рівень договірної дисципліни, та, відповідно, невиправданий економічний ризик зумовлюють умови неплатежів підприємств і негативно впливають на їх фінансову спроможність, яка відображається на структурі та співвідношенні джерел формування фінансових ресурсів підприємств і його капіталу в цілому.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства є важливою складовою механізму управління підприємством, що передбачає вжиття наступних заходів:

- досягнення максимальної величини прибутку за мінімальних витрат;
- підвищення рівня рентабельності підприємства в цілому та активів і власного капіталу зокрема;
- забезпечення достатності фінансових ресурсів на всіх етапах економічного розвитку;
- забезпечення фінансової стійкості та стабільності, ліквідності та платоспроможності підприємства;
- безпека операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;

- узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами навколишнього середовища;

- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи для забезпечення реалізації фінансових цілей, завдань та інтересів суб'єктів ринку.

Важливість проблеми забезпечення фінансової безпеки підприємства визначає такі головні напрями діяльності для створення ефективного механізму забезпечення безпеки фінансово-господарської діяльності підприємства, як: стратегічне планування, бюджетування, оперативне управління; організація поточного контролю за виконанням планів (програм) діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином фінансова безпека є універсальною категорією, яка відображає достатню фінансову незалежність та захищеність фінансових інтересів власників підприємства, здатність протистояти негативним впливам зовнішнього та внутрішнього середовища, а також представляє такий стан підприємства, при якому воно знаходиться у фінансовій рівновазі, є фінансово стійким, платоспроможним, ліквідним в довгостроковому періоді та забезпеченим фінансовими ресурсами для стійкого розширеного відтворення.

Список літератури:

1. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. 2003. – № 8. – С. 65–67.
2. Васильченко З. М., Васильченко І. П. Теоретична концепція оцінки економічної безпеки банку / З. М. Васильченко, І. П. Васильченко // Банківська справа. – 2006. – № 4. – С. 36–39.
3. Погосова М. Ю. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємства [Електронний ресурс] / М. Ю. Погосова, В.С.Лебедева // Экономические науки. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
4. Шелест В. В. Управління фінансовою безпекою довірчого товариства / В. В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 181–184.
5. Гукова А. В. Роль фінансової безпеки підприємства в системі його економічної безпеки / А. В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – № 3. – С. 98–102.
6. Мартюшева Л. С. Фінансова безпека підприємства / Л. С. Мартюшева, Т. Е. Петровська, Н. І. Трихліб // Комунальное хозяйство городов: науч. техн. сб. Выпуск 71. Серия: Экономические науки. – К. : «Техніка», 2006. – С. 235–238.
7. Барановський О. І. Фінансова безпека / О. І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
8. Бланк И. А. Управление фінансової безпекою підприємства / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с.
9. Механізми управління економічної безпекою / Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов / Под ред. Ю. Г. Лысенко. – Донецк : ДонНУ, 2002. – 178 с.
10. Самбуріна Н. С. Аналіз фінансової складової безпеки підприємства / Н. С. Самбуріна. – Х. : Изд. ХНЕУ, 2006.

Аннотація

Роман Грешко

ПУТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Исследуются пути обеспечения фінансової безпеки підприємства. Рассмотрены сущность этого понятия, охарактеризованы факторы, влияющие на состояние фінансової безпеки, а также определены составляющие механизма обеспечения фінансової безпеки предпринимательских структур.

Ключевые слова: фінансової безпеки, фінансовый механизм, обеспечения фінансової безпеки, угроза, фінансово-хозяйственная деятельность.

Summary

Roman Greshko

THE WAY OF PROVISION FINANCIAL SECURITY COMPANIES

Explore ways to ensure financial security company. The essence of this concept, describes the factors affecting the state of financial security, and identifies the components of the mechanism to ensure the financial security of business organizations.

Keywords: financial security, financial mechanism, to ensure financial security, the threat of financial and economic activity.